

Mälardalens högskola
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Anders Sundin
08-563 086 91
anders.sundin@hsv.se

Beslut
2011-06-21
Reg.nr 641-5654-10

Beslut om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen samt masterexamen inom området hälsa och välfärd

Högskoleverket beslutar att ge Mälardalens högskola tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen samt masterexamen inom området hälsa och välfärd.

Ansökan och ärendets hantering

Mälardalens högskola har ansökt hos Högskoleverket om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området hälsa och välfärd. För granskningen av ansökan har Högskoleverket utsett följande sakkunniga: professor Karin Axelsson, Luleå tekniska universitet, professor Stina Johansson, Umeå universitet, professor Marit Kirkevold, Universitetet i Oslo och professor Per-Olof Östergren, Lunds universitet. Underlag för bedömningen har varit högskolans ansökan samt intervjuer med representanter för högskolan vid en hearing i Stockholm den 8 april 2011. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

Bedömningen har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de bedömningsgrunder som Högskoleverket har utarbetat. De sakkunnigas bedömning är att högskolan bör beviljas tillstånd att ge licentiat- och doktorsexamen inom området hälsa och välfärd. Högskoleverket instämmer i bedömningen.

Med hänvisning till 6 kap. 5 b § högskoleförordningen (1993:100) lämnar Högskoleverket även tillstånd att utfärda masterexamen inom samma område.

Beslut

Högskoleverket beslutar att ge Mälardalens högskola tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området hälsa och välfärd.

Högskoleverket lämnar även tillstånd att utfärda masterexamen inom samma område.

Beslut i ärendet har tagits av universitetskanslern Lars Haikola efter föredragning av utredaren Anders Sundin i närvaro av avdelningschefen Magnus Hjort.

Lars Haikola

Anders Sundin

Kopia till:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Utlåtande för ansökan om tillstånd att examinera på forskarnivå inom området hälsa och välfärd, Mälardalens högskola

Område: hälsa och välfärd

Ingående forskarutbildningsämne där utbildning initialt kommer att anordnas: vårdvetenskap

Sakkunniga: professor Karin Axelsson, Luleå tekniska universitet, professor Stina Johansson, Umeå universitet, professor Marit Kirkevold, Universitetet i Oslo och professor Per-Olof Östergren, Lunds universitet

Underlag för beslut 21 juni 2011, regnr: 641-5654-10

Område för examenstillstånd

Mälardalens högskola söker tillstånd om att få utfärda examen på forskarnivå inom området hälsa och välfärd. I ansökan beskrivs området som ett kunskapsfält där hälsoforskning och välfärdsforskning möts. Initialt avser man att starta med forskarutbildningsämnet vårdvetenskap. Andra ämnen som kan vara aktuella att vidareutveckla för att senare inrätta forskarutbildning inom är folkhälsovetenskap och socialt arbete. Beskrivningen och avgränsningen av området uttrycks som ”hälsa i ett välfärdsperspektiv och välfärd i ett hälsoperspektiv”, vilket illustreras med två cirklar (hälsa och välfärd) som delvis överlappar varandra. Området hälsa och välfärd definieras som det överlappande fältet. Området ska ha relevans för de yrkesverksamma inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och andra vård- och välfärdsinstitutioner. Bland annat förväntas forskningen komma att bidra med beslutsstöd och ett mer evidensbaserat praktikerfält.

Både hälsa och välfärd är blanka begrepp som i ansökan definieras utifrån vad de inte är. Avgränsningen för området innebär att hälsa inte omfattas av biomedicinsk forskning. Det omfattas inte heller av den farmakologiska eller tekniska utveckling inom biomedicin som syftar till att upptäcka eller behandla sjukdomar. Den sjukdomsinriktade delen av hälsoområdet utesluts medan det holistiska eller målinriktade är i fokus. Områdets avgränsning för välfärd innebär att ekonomiska och statsvetenskapliga perspektiv på välfärd inte ingår och det gör inte heller studier av de stora trygghetssystemen eller välfärdens fördelning i befolkningen. De välfärdsrelaterade aspekterna på hälsa och de hälsorelaterade aspekterna av välfärd beskrivs vara i fokus inom området.

Även efter hearingen ställer sig bedömargruppen frågande till vad Mälardalens högskola lägger i begreppet välfärd och vad som återstår om trygghetssystemen eller välfärdens fördelning tas bort. Det är inte uppenbart om studier för att beskriva sjukvårdens tillgänglighet eller regelverk kring sjukförsäkringar eller pensioner kan ingå, liksom studier av de informella delarna av samhället som till exempel familj och nätverk eller livslopp. Delaktighet blir ett till intet förpliktigande begrepp (kopplat till abstrakta begrepp som aktiviteter, livssituationer samt fysisk, social och attitydmässig omgivning) om inte dess innebörd konkretiseras. Bidragen från socialt arbete och folkhälsovetenskap är vidare otillräckligt beskrivna för området.

Området relaterar på ett mycket intressant sätt till forskarutbildningsämnet folkhälsovetenskap. Särskilt som frågan om hälsans jämlikhet har satts i centrum som ett centralt forskningsområde under de senaste åren. Det är dock viktigt att påpeka att forskningen inom ämnet folkhälsovetenskap i första hand inte fokuserar på individuella faktorer då det gäller hälsa, utan studerar hälsa som ett fenomen i befolkningen eller delar av denna, exempelvis definierat genom ålder, kön, socioekonomisk status, etnicitet och migration. Med den snäva definitionen av området hälsa och välfärd som görs i ansökan blir det svårt att lägga grunden till en synergieffekt mellan de tre forskarutbildningsämnena som inom några år avser att inrymmas inom det föreslagna området (det vill säga vårdvetenskap, socialt arbete och folkhälsovetenskap). Detta förutsätter en bredare definition och att ämnet folkhälsovetenskap redan från början inkluderas som "jämbördigt" ämne i de processer som initieras för att utveckla forskningen inom området hälsa och välfärd.

Bedömargruppen anser att området är nydanande, kan fylla en viktig funktion och har en potential till utveckling, men det förutsätter att alla tre ämnen får utrymme i utbildningen och områdets utveckling samt att områdets avgränsningar ses över. Genom att integrera hälsa och välfärd kan problemställningar av intresse för olika professioner inom vårdvetenskap, folkhälsovetenskap och socialt arbete belysas. Detta nya område kan bidra med viktig kunskap som kan leda till ökad förståelse, koordinering och samarbete mellan olika professioner inom hälso- och välfärdsområdet, ett område som erfarenhetsmässigt kan vara en utmaning utifrån olika lagstiftning, tradition och kultur. Det nya området kan också generera nya problemställningar och utveckla begrepp och teorier som integrerar vårdvetenskap, folkhälsovetenskap och socialt arbete samtidigt som det innebär stora utmaningar.

Området har starkt stöd från högskolans ledning. Detta visar sig genom strategisk satsning ekonomiskt, organisatoriskt och ledningsmässigt. En betydande satsning har gjorts för kompetensuppbyggnad inom vårdvetenskap, folkhälsovetenskap och socialt arbete. Området ligger helt klart inom högskolans strategiska satsningsområden. Området har även starkt stöd från det omgivande samhället. Detta framgår genom att samarbetspartner inom vård och omsorg är redo att ingå avtal om att finansiera doktorandtjänster inom ramen för konkreta samarbetsprojekt. Ett antal doktorandprojekt som håller på att utarbetas utgör grunden för detta samarbete.

Det är tre ämnen (vårdvetenskap, folkhälsovetenskap och socialt arbete) som ska bidra till området. Det finns i dag en obalans i kompetensen mellan dessa. För att lyckosamt bygga upp området måste alla tre ämnena vara aktiva aktörer redan från start. Det ämne som startar måste ta ett speciellt ansvar att involvera de andra två ämnena i doktorandprojekten. Ämnet som startar måste ge tillräckligt djup kunskap för att på ett bra sätt bidra till uppbyggnaden av området. Det behövs ett aktivt och tydligt grepp för att fokusera på området.

Bedömargruppen anser att området hälsa och välfärd, under de förutsättningar som beskrivs ovan, relaterar väl till Mälardalens högskolas vårdutbildningar och allmänna profilering. Området förväntas bidra med viktig kunskap och kan bidra till en utveckling av högskolans samverkan med det omgivande samhället. Även om det i

ansökan finns viss otydlighet i definitioner och bidragen från socialt arbete och folkhälsovetenskap inte är fullständigt beskrivna anser bedömargruppen att det finns förutsättningar för att starta området, och bygga upp för att senare inrätta dessa ämnen som forskarutbildningsämnen. Inom ämnet vårdvetenskap finns förutsättningar för att starta området och i socialt arbete och folkhälsovetenskap finns förutsättningar att redan i starten medverka i uppbyggnaden av området.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att högskolans beskrivning och avgränsning av området för examenstillstånd är tillfredsställande.

Kvalitetsarbete

Bedömargruppen anser att Mälardalens högskola har beskrivit ett väl utbyggt kvalitetsarbete för sin utbildningsverksamhet på grundnivå och avancerad nivå, samt för forskarutbildningen inom andra områden, vilket ger goda förutsättningar att kunna överföra detta till det sökta området. I detta ingår årlig uppföljning av doktorandernas individuella studieplaner och tydlighet i doktorandens rätt till tid för handledning. Akademin för hälsa, vård och välfärd har en egen kvalitetsplan där det bland annat framgår att forskarkollegiet arbetar med handlingsplaner för forskarutbildningen och i branschråd kan samverkansprojekt initieras. Det är dock värt att beakta att då det gäller ämnet folkhälsovetenskap så ser bedömargruppen att det finns en del specifika utmaningar, exempelvis behovet av kommunikation och lyhördhet gentemot avnämare eller framtida arbetsgivare för dem som avlagt doktorsexamen. Bedömargruppen anser därför att kvalitetsarbetet bör profileras så att dessa aspekter byggs in redan från början och kontinuerligt följs upp. Det är också viktigt att uppföljning av kvalitetsaspekter på den bakomliggande forskningsmiljön integreras i det totala kvalitetsarbetet.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att högskolans kvalitetsarbete är tillfredsställande

Forskarutbildningsmiljö

Basen för området hälsa och välfärd utgörs av de aktiva forskarna och doktoranderna inom vårdvetenskap, folkhälsovetenskap och socialt arbete. Traditionellt har de tre ämnena arbetat parallellt vilket visar sig i begränsad sampublicering under de sista tio åren. Viss sampublicering finns inom vårdvetenskap, men saknas inom folkhälsovetenskap och socialt arbete. Det finns i ansökan redovisat 21 doktorander av vilka två har disputerat efter att ansökan lämnats in. Planerna är att göra antagningar vart annat år med 12–15 per omgång och det ska finnas 25–30 doktorander. Handledare finns inom alla tre ämnen, med den starkaste kompetensen inom vårdvetenskap. Genom kompetensutveckling till docent och professor som beskrivs ges utrymme för forskning i tjänsten.

Den bakomliggande forskningsmiljön utgör en av de viktigaste förutsättningarna för ett framgångsrikt etablerande av forskarutbildning inom det föreslagna området och det är därför viktigt med stimulans till utveckling som stödjer forskarutbildningen.

Exempelvis bör forskarna från de ingående ämnena på olika sätt stimuleras att samarbeta då det gäller utveckling av inte bara avhandlingsprojekt utan även större forskningsprojekt i form av gemensamma forskningsansökningar och sampublicering för att utveckla den potential av synergi som finns mellan de olika ämnena som föreslås ingå i området. I arbetet med att bygga upp miljön bör dagens doktorander involveras.

Bedömargruppen anser dock att akademien för hälsa och välfärd har goda förutsättningar för att utveckla området eftersom stor del av den forskning som redan utförs här bidrar till området eller enkelt kan anpassas till det. Man arbetar därtill strategiskt och systematiskt för att stärka samarbetet mellan dessa traditionella akademiska ämnen för att forma starka forskningsmiljöer över ämnesgränserna. Som ett led i detta arbete håller cirka 15 flervetenskapliga doktorandprojekt på att utarbetas och förankras med samarbetspartner inom vård och omsorg. Planerna är att starta dessa om examenstillstånd ges.

En konkret strategi har varit att samla verksamhet inom området hälsa och välfärd i akademien för hälsa, vård och välfärd för undervisning, konsultationer och handledning över ämnesgränserna. Området är väl relaterat till högskolans vårdutbildningar och rekrytering till forskarutbildning kan ske från specialistutbildningarna för sjuksköterskor, magister i utvärdering och styrning samt magister i sjukgymnastik. Rekrytering till forskarutbildning inom området planeras även ske utifrån och måste göra det inom folkhälsovetenskap och socialt arbete. Mälardalens högskola har examenstillstånd för magister i folkhälsovetenskap, men denna utbildning har haft få sökande och hade ingen antagning 2010. För socialt arbete finns inte förutsättningar för en egen rekryteringsbas eftersom inget magister- eller mastersprogram i socialt arbete finns.

Vårdvetenskap har stark prägel i kurserna, men eftersom området innefattar fler ämnen bör även dessa framgå i kurserna. Bedömargruppen anser att det är viktigt att det i kurserna ges utrymme för diskussioner kring begrepp, design och forskningsmetoder som inkluderar de tre ämnena. Hemvisten för kurserna behöver tydliggöras. Metodkurserna bör tillhöra området och inte något specifikt ämne. Om ämnet vårdvetenskap ska åta sig att bygga upp det område som ligger i skärningspunkten mellan hälsa och välfärd borde kursutbudet visa på ett innehåll som också inkluderar välfärd. Kurser i samhällsvetenskapliga metoder, antingen man nu vill studera levnadsnivå, sociala nätverk eller delaktighet i sociala strukturer, behöver doktoranderna för att kunna genomföra denna typ av studier. För forskarutbildningsämnet vårdvetenskap isolerat är kurserna relevanta men det är inte traditionell vårdvetenskap som ska åstadkommas utan forskning inom hälsa och välfärd.

Doktoranderna kommer att ha egen arbetsplats med tillgång till nödvändig utrustning och biblioteksresurser. En viktig tillgång är gratis bussresor mellan campus i Västerås och campus i Eskilstuna som underlättar samarbete samt deltagande i seminarier och möten. Mälardalens högskola har ett flertal avtal med universitet i

andra länder vilket ger förutsättning för doktorander att vistas på universitet i annat land under forskarutbildningen och skaffa sig viktiga kontakter.

Även om bedömargruppen ser vissa brister i forskarutbildningsmiljön, framgår också miljöns potential. Därmed är bedömningen att det finns förutsättningar att starta området och bygga vidare med samverkan mellan ämnen, som det finns god grund för.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att forskarutbildningsmiljön är tillfredsställande

Handledarresurser

I den uppdaterade listan över handledare som presenterades inför hearingen finns 6 professorer och 10 docenter med tillsvidareanställning och heltidstjänstgöring vid högskolan. Alla tre ämnena är representerade bland professorerna, men det finns inga docenter i socialt arbete. Det finns 23 heltidsarbetande disputerade lärare som inte är docenter. Ingen lektor finns i tjänst inom folkhälsovetenskap (en är sjukskriven).

De befintliga handledarresurserna bedöms som rimliga för att starta en forskarutbildning inom vårdvetenskap. En majoritet av handledarna inom folkhälsovetenskap går i pension inom några få år, varför bedömargruppen anser att det är viktigt att redan nu påbörja en nyrekrytering så att det blir möjligt att redan från början utveckla det föreslagna området med full medverkan av representanter för alla tre ämnena.

För ämnet socialt arbete är handledarresurserna i nuvarande läge tillfredsställande men med knapp marginal för att aktivt medverka i uppbyggnaden av området. Bedömargruppen anser att det är viktigt att även här omedelbart påbörja rekrytering av personal, då resurserna redan är snävt tilltagna med tanke på att Mälardalens högskola också ska starta ett nytt generellt socionomprogram hösten 2011. Rekryteringsläget i ämnet är svårt eftersom antalet disputerade i ämnet socialt arbete i landet understiger antalet tjänster. Med tanke på handledarsituationen i ämnena socialt arbete och folkhälsovetenskap anser bedömargruppen därför att det blir alltför omfattande att börja med 15 nya flervetenskapliga projekt.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att kompetensen för närvarande är tillfredsställande för vårdvetenskap. Det finns viss kompetens inom folkhälsovetenskap och socialt arbete för att medverka i forskarutbildningen inom området. Bedömargruppen anser att kunskap och handledarresurser finns i sådan omfattning inom alla tre ämnena för att starta området och påbörja forskarutbildning i vårdvetenskap.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att handledarresurserna är tillfredsställande

Ekonomi

I den budget som presenteras för området hälsa och välfärd beräknas 15 av de 25 planerade doktoranderna bedriva studierna på heltid (80 procent) och 10 bedriva

studierna på halvtid. Ungefär 10 av doktoranderna beräknas kunna finansieras av Mälardalens högskola med interna medel och resten finansieras med externa projektmedel och av samarbetsparter baserat på avtal. Det finns avtal med samarbetspartner i Thailand som bland annat innefattar finansiering av doktorander från Thailand. Bedömargruppen finner det riskfyllt att förutsätta att en stor grupp utländska forskarstuderande inte kommer att kräva extra resurser i form av exempelvis studiesociala stödstrukturer för att kunna fullfölja sin forskarutbildning i förväntad omfattning.

I budgeten som redovisas i ansökan finns medel avsatta för två forskningsassistenttjänster samt utrymme för professorers och docenters forskning. Därtill redovisas att medel finns för forskningsledare och forskningssekreterare. Under hearingen framgick att högskolan har ett Grants office som stödjer forskarna med större ansökningar, de har externa forskningsanslag och forskarna redovisade även att de lämnat in ansökningar till Vetenskapsrådet.

Bedömargruppen anser att finansieringsplanen verkar realistisk i stort, utifrån i dag kända förutsättningar.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att ekonomin är tillfredsställande.

Sammanfattande bedömning och förslag till beslut

Bedömargruppen anser att det ansökta området hälsa och välfärd både är nydanande och har stor potential. Bedömargruppen ser trots vissa brister i formuleringen av området att högskolan har förutsättningar att starta med att bygga upp området. Inom området ingår ämnena vårdvetenskap, folkhälsovetenskap och socialt arbete. Vårdvetenskap planeras som första forskarutbildningsämne. I forskarutbildningen behöver folkhälsovetenskap och socialt arbete tydliggöras i kurserna och kursernas hemvist behöver ses över. Forskning finns som kan placeras i området och kompetens finns i vårdvetenskap. Viss kompetens finns också i folkhälsovetenskap och socialt arbete. Bedömargruppen anser att det är möjligt att starta forskarutbildning inom området även om den planerade dimensioneringen bedöms vara för stor initialt. Bedömargruppen anser därför att omfattningen av forskarutbildningen inom området bör balanseras och att hänsyn tas till handledarkompetens i socialt arbete. Mälardalens högskola bedöms ha kvalitetssystem för att kunna upprätthålla en tillfredsställande kvalitet i forskarutbildningen samt att högskolan uppvisar de ekonomiska förutsättningar som krävs. På dessa grunder föreslår bedömargruppen att Mälardalens högskola ges tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området hälsa och välfärd.